

**SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 24/2012 rd**

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lag om ändring av 11 § i lagen om utkomststöd och lag om temporär ändring av 15 § i lagen om bostadsbidrag

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 september 2012 regeringens proposition med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lag om ändring av 11 § i lagen om utkomststöd och lag om temporär ändring av 15 § i lagen om bostadsbidrag (RP 115/2012 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Lagmotion

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande lagmotion: lag om ändring av 7 kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (LM 48/2011 rd — Kimmo Tiilikainen /cent m.fl.), som remitterades till utskottet den 7 december 2011.

Utlåtanden

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet och arbetslivs- och jämställdhetsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandena

(GrUU 20/2012 rd, AjUU 19/2012 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Pekka Paaermaa, social- och hälsovårdsministeriet
- överinspektör Timo Meling, arbets- och näringslivsministeriet
- jurist Mikko Horko, Folkpensionsanstalten
- sakkunnig Ellen Vogt, Finlands Kommunförbund
- expert Johan Åström, Finlands näringsliv
- ekonomisk expert Joonas Rahkola, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- direktör Rauno Vanhanen, Företagarna i Finland
- ordförande Lea Karjalainen, Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation-TVY.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Akava ry
- Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf.

PROPOSITIONEN OCH LAGMOTIONEN

Propositionen

Regeringen föreslår att lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om utkomststöd ändras. Dessutom föreslås temporära ändringar i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om bostadsbidrag.

I fråga om utkomstskyddet för arbetslösa föreslås det att periodiseringen av semesterersättning och behovsprövningen på basis av inkomsterna för maken till den som får arbetsmarknadsstöd slopas. Dessutom föreslås det att ett tidsbundet försök med sysselsättningsbonus införs i anslutning till utkomstskyddet för arbetslösa. Utkomstskyddets förhöjningsdelar för den aktiva tiden ska enligt förslaget räknas som prioriterad inkomst vid utkomststöd, och den tid

som justeringen av bostadsbidraget skjuts upp förlängas temporärt till sex månader. Syftet med propositionen är att förbättra den sociala trygghetens sporrande effekt.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2013 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2013.

Lagmotionen

I lagmotion LM 48/2011 rd föreslås det att behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet utifrån makans eller makens inkomster och det partiella arbetsmarknadsstödet slopas.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Förbättringar i utkomstskyddet för arbetslösa

Propositionen innehåller en rad förslag som ska förbättra villkoren för arbetslösa arbetssökande och samtidigt utöka incitamenten att ta emot jobb. Utskottet ser särskilt positivt på förslaget att makens inkomster inte längre ska beaktas vid behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet. Utskottet har i många ställningstaganden krävt att behovsprövningen utifrån makens inkomster slopas (ShUB 43/2002 rd, ShUB 34/2005 rd och ShUU 11/2010 rd). Reformen undanröjer ett stort hinder för att ta emot jobb, förbättrar de ekonomiska villkoren för de arbetslösas familjer och ökar jämställdheten. Dessutom förenklas genomförandet av utkomstskyddet för arbetslösa eftersom en del utredningar gallras ut.

Genomförandet tydliggörs också av att periodiseringen av semesterersättningar slopas. Förmånerna kan betalas ut tidigare och snabbare, reglerna för arbetslöshetsersättningar förenklas och det blir lättare för de arbetslösa arbetssökande att få reda på vilka förmåner de har rätt till.

Med hänvisning till arbetslivs- och jämställdhetsutskottets utlåtande noterar social- och hälsovårdsutskottet att det framöver behöver undersökas om man kan bortse från semesterersättningar när jämkade dagpenningar fastställs.

De förhöjningsdelar för den aktiva tiden som betalas inom ramen för arbetslöshetsersättningar föreslås bli prioriterad inkomst vid beräkning av utkomststödet. Då minskar inte utkomststödet på grund av dem. Utskottet välkomnar förslaget, för det uppmuntrar arbetslösa arbetssökande att delta i aktiva åtgärder då nettoinkomsterna de facto ökar. Visserligen kompliceras uträkningen av utkomststödet inom den kommunala socialvården och det kommer att behövas fler utredningar inför besluten.

Att justeringen av bostadsbidraget skjuts fram med sex månader i stället för med tre månader när en långtidsarbetslös får jobb är också ett incitament att ta emot jobb, då bostadsbidraget inte genast sjunker till följd av jobbet. Det är också en ekonomisk förbättring för bidragstagaren.

Försöket med sysselsättningsbonus

Enligt regeringsprogrammet kommer det nästa år att startas ett försök där de medverkande kommunerna tar över ansvaret för att sysselsätta arbetslösa som varit arbetslösa i mer än ett år. Målet är att minska den strukturella arbetslösheten genom att öka arbetslivsdeltagandet bland långtidsarbetslösa. Alla arbetslösa som deltar i försöket får sina sysselsättningsmöjligheter kartlagda och deras chanser att få jobb förbättras med hjälp av de tjänster som tillhandahålls av Arbetskraftsförvaltningen, den kommunala social- och hälsovården och FPA. De medverkande kommunerna betalar sysselsättningsbonus till långtidsarbetslösa som får jobb. Bonusen är lika stor som en månads arbetsmarknadsstöd till fullt belopp. Dessutom tillkommer barnförhöjningar till arbetsmarknadsstödet.

Utskottet ser mycket positivt på att försöket genomförs och att man inom ramen för det söker nya sätt att samordna social trygghet och förvärsarbete.

Villkoren för sysselsättningsbonus

Sysselsättningsbonus ska betalas till långtidsarbetslösa som fått arbetsmarknadsstöd i minst 500 dagar och som tar emot ett arbete som räknas in i arbetsvillkoret för löntagare och varar i minst tre månader. Förslaget att betala bonus har också lagts fram av kommittén för en totalreform av den sociala tryggheten (SATA). Enligt kommittén ger bonusen de arbetslösa som mest sannolikt får kortvariga eller lågavlönade jobb bättre möjligheter till mer varaktiga anställningar med bättre lön. Stödet bör dirigeras till de arbetslösa arbetssökande som har de bästa möjligheterna att få jobb tack vare det. Men det får inte användas för att förlänga arbetslösheten eller betalas ut i sådana fall där den arbetslösa skulle ha fått arbete utan det. För att förhindra myglande bör rätten till sysselsättningsbonus enligt kommittén avgränsas på så sätt att förmånen går att få på nytt först efter sex månader.

Regeringen går in för en modell som är mer liberal än kommitténs förslag. Kravet på anställningens längd är förkortat till tre månader. Utskottet anser att lösningen är motiverad. Om stö-

det betalades för mycket korta anställningar skulle det inte bidra till målet att jobbet ska vara mer varaktigt utan i stället bli ett incitament att i onödan ingå arbetsavtal för viss tid, t.ex. en månad, och på det sättet få stöd för flera månader.

Enligt propositionen kommer statens utgifter att öka med uppskattningsvis 3,7 miljoner euro till följd av försöket. Utskottet påpekar att det inte framgår vad den här beräkningen grundar sig på. Enligt utredning har de ekonomiska effekterna beräknats med utgångspunkt i att det inte kommer att ske någon förändring i antalet arbetslösa som får jobb tack vare bonusen. De ekonomiska kostnaderna för staten är uträknade utifrån hur de långtidsarbetslösa på senare år även i övrigt har fått jobb på den öppna arbetsmarknaden.

Den som är sysselsatt i lönesubventionerat arbete får inte sysselsättningsbonus. Det finns de facto ganska liten efterfrågan på långtidsarbetslösa på den öppna arbetsmarknaden. Även om försöket till en början bara gäller dem som får jobb på den öppna arbetsmarknaden, bör sysselsättningsbonus också kunna betalas till dem som får lönesubventionerat arbete om försöket förlängs, menar utskottet. Utskottet föreslår ett uttalande i frågan (*Utskottets förslag till uttalande*).

Sökande och utbetalning av sysselsättningsbonus

Sysselsättningsbonus ska sökas hos arbets- och näringscentralen. Denna lämnar ett Arbetskraftspolitiskt utlåtande till FPA, som betalar bonusen utifrån det. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet förutsätter i sitt utlåtande att social- och hälsovårdsutskottet utreder om försöket med sysselsättningsbonus kunde genomföras enligt en enklare modell, där utbetalningen av arbetsmarknadsstöd fortsätter normalt utan avbrott i en månad efter det att den som omfattas av försöket börjat jobba.

Social- och hälsovårdsutskottet noterar utifrån en utredning att det inte skulle behöva göras några ändringar i FPA:s datasystem om arbetsmarknadsstödet med avvikelse från propositionen fortsatte att betalas till samma belopp som

tidigare i en månad efter att den arbetssökande fått jobb. Men om arbets- och näringsbyrån inte lämnar utlåtande enligt propositionen måste FPA undersöka om den sökande har rätt till sysselsättningsbonus, och då blir handläggningen långsammare och handläggningstiderna längre. Om FPA också i det fallet ska betala ut sysselsättningsbonusen till fullt belopp enligt propositionen, kräver det stora ändringar i FPA:s data-system. Då bör starten på försöket skjutas fram med sex månader.

Utifrån en utredning anser utskottet att den genomförandemodell som regeringen föreslår kommer att fungera bäst både för dem som ska genomföra den och för kunderna som ska få sysselsättningsbonus. Men det får inte bli onödigt byråkratiskt att söka bonus hos arbets- och näringsbyrån. När de som får arbetsmarknadsstöd meddelar att de har fått jobb bör de kunna söka bonus genom samma meddelande. Det bör också räcka med enbart muntligt meddelande. Med tanke på syftet med försöket är det väsentligt att sysselsättningsbonusen kan betalas ut snarast möjligt, för då råder det ingen osäkerhet om försörjningen efter att den sökande tagit emot jobb. Utskottet menar att det noga bör följas upp hur genomförandet går framåt.

Utskottets ändringsförslag

Efter att regeringen lämnade propositionen har arbets- och näringsministeriet godkänt Esbo och Helsingfors städer till deltagare i försöket med sysselsättningsbonus. Därför föreslår utskottet att 9 kap. 2 § i lagförslag 1 ändras.

Motionen

Utskottet godkänner 7 kap. 6 § i lagförslag 1 i den form regeringen föreslår. Lagmotion LM 48/2011 rd har därmed delvis genomförts och behovet av lagstiftning upphört till den delen. Av utskottets ståndpunkt följer att lagmotionen måste avvisas.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 2 och 3 utan ändringar,

godkänner lagförslag 1 enligt propositionen men 9 kap. 2 § med ändringar (Utskottets ändringsförslag),

förkastar lagmotion LM 48/2011 rd och

godkänner ett uttalande (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets ändringsförslag

Lagförslag 1

9 kap.

Sysselsättningsbonus

2 §

Boendekommun

De kommuner som avses i 1 § 2 mom. 4 punkten är

1) *Esbo,*

(2 punkten som 1 punkten i RP)

3) *Helsingfors,*

(4—26 punkten som 2—24 punkten i RP)

(2 och 3 mom. som i RP)

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att sysselsättningsbonusen utvidgas så att den också gäller lönesubventionerat arbete i den eventuella nästa fasen.

Helsingfors den 30 november 2012

I den avgörande behandlingen deltog

vordf. Anneli Kiljunen /sd
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Sanni Grahn-Laasonen /saml
Laila Koskela /saf
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /saml
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd

Lasse Männistö /saml
Annika Saarikko /cent
Hanna Tainio /sd
Lenita Toivakka /saml
Anu Vehviläinen /cent
Ulla-Maj Wideroos /sv
Erkki Virtanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.

RESERVATION

Motivering

Propositionen åtgärdar det långvariga problemet i fråga om likabehandling i systemet med utkomstskydd för arbetslösa i och med att behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet utifrån makens inkomster slopas. Vi i Centern föreslog detta bland annat redan i vår skuggbudget hösten 2011.

Däremot är förslaget om ett nytt försök med sysselsättningsbonus för långtidsarbetslösa komplicerat och kommer att öka byråkratin när det ska genomföras. Syftet med sysselsättningsåtgärderna bör inte bara vara att fungera som incitament utan framför allt också att minska byråkratin och mildra den tillfälliga inkomstosäkerheten.

Enligt oss bör översynen av lagstiftningen om sysselsättning främst sikta på att förenkla det sociala trygghetssystemet. Likaså behövs åtgärder för att samordna beskattning och social trygghet och göra det lättare att ta emot jobb.

Regeringens modell lämpar sig inte i situationer där den arbetslösa blir erbjuden en anställning på mindre än tre månader. Den innebär alltså inte något incitament för att ta emot kortvariga jobb. Här skulle det fungera bättre om t.ex. den skyddade delen av arbetslöshetsersättningen återinfördes. Då uppmuntras de arbetslösa att ta emot deltidsjobb och blir inte passiverade. På liknande sätt har lagen redan ändrats t.ex. i fråga om medlemmar i frivilliga brandkåren. Frågan har också varit uppe i kommittén för totalreformen av den sociala tryggheten (SATA).

Byråkratin kommer också att öka i de arbetslösas dagliga liv. Vi anser att sysselsättningsreformer tvärtom bör innebära att byråkrati gallras

ut och att principen om att man ska få alla tjänster över en disk tillämpas. Nu inför regeringen åter en ny form av förmån med komplicerade regler och ansökningsförfaranden.

Sysselsättningsbonus ska enligt propositionen sökas hos arbets- och näringsbyrån. Uppgiften är ny för arbets- och näringsbyråerna och medför betydligt mer arbete för dem. Eftersom regeringen stramar åt deras resurser finns det skäl att lyfta fram vår oro över hur de anställda ska orka, hur kundtjänsten ska kunna hålla hög kvalitet och hur arbetet på byråerna kommer att löpa när uppgifterna blir fler igen.

Enligt propositionen ska sysselsättningsbonusen genomföras på försök. Det är ett jämförelsevis omfattande och långvarigt försök av särskild typ. Det berör ungefär hälften av alla långtidsarbetslösa i landet och bland andra de stora kommunerna i huvudstadsregionen deltar.

Förslag

Vi föreslår

att följande uttalande godkänns:

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen före slutet av februari beslutar om lagstiftande åtgärder som underlättar den faktiska samordningen av arbete, social trygghet och beskattning. Reformer-na måste förenkla systemet och alltid uppmuntra de arbetslösa att ta emot arbete, framför allt kortvarigt arbete.

Helsingfors den 30 november 2012

Annika Saarikko /cent
Anu Vehviläinen /cent